

Prijelaz s jednog katoličkog obreda na drugi.

Piše: Dr. Ivan Angelo Ruspini.

I. Crkva hoće, da se latinski (rimski) obred, kao obred rimske crkve, koja je mati i glava sviju crkvi, u svojoj cjelovitosti očuva i uzdrži. Hoće takogjer, da se netaknuti očuvaju i uzdrže razni istočni katolički obredi, jer im je to pri sjedinjenju zajamčila i jer se inače samo sjedinjenje pogibelji izvrgava. U savezu s tim zabranjuje crkveno pravo općenito prijelaz s jednog kat. obreda na drugi i dopušta ga samo iznimno iz važnih razloga i uz dozvolu ili privolu nadležne oblasti.

1. Sveta je stolica u predmetu prijelaza s jednog kat. obreda na drugi izdala premnoge odredbe i u svima se naročito ističe, da je taj prijelaz (bez važnih razloga i) bez dozvole nadležne oblasti zabranjen.

a) U konstituciji Benedikta XIV. „Etsi pastoralis“¹⁾ dd. 26. Maii 1742. §. 2. n. XIII. i XIV. propisuje se:²⁾ Latin i Grk

¹⁾ Bullarium Benedicti XIV. Romae 1740. Tom. I. p. 75. ss; Dane Reba, Izbornik za crkveno-pravne odnose različitih katol. obreda s obzirom na istočno katoličku crkvu u Hrvatskoj. Križevci 1911. p. 85, ss.

²⁾ „N. XIII. Quem ritum semel in baptismo sunt professi, sive Latinum, sive Graecum, in eo institui, et educari debent, nec ad alium possunt transire, si Latinum semel susceperint, ritus enim Latinus propter suam praestantiam, eo quod sit ritus Sanctae Romanae Ecclesiae omnium Ecclesiarum Matris, et Magistrae, sic supra Graecum ritum praevalet, maxime in Italicis regionibus, ubi latinis Episcopis Graeci subjecti sunt, ut non modo ab ipso ad Graecum transitus nullatenus permittatur; verum etiam a Graecis semel assumptus, absque Apostolica dispensatione deserere nequeat. N. XIV. Quod si Infans Graecum ritum in Baptismate susceperit, tunc requirendus est primum Patris Graeci consensus, deinde Episcopi Latini licentia, ut possit Mater La-

(Grko-katolik) ima se poučiti i uzgojiti u onom obredu, što ga je (propisno) na krštenju primio, te ne može prijeći na drugi obred, ako je jednom Latinski primio; latinski bo obred radi svog odličja, koje je u tom, što je obred sv. rimske crkve, majke i učiteljice sviju drugih crkvi, prevladava nad grčkim obredom, napose u Italskim krajevima, gdje su Grci podvrgnuti latinskim biskupima, tako, da se nesamo nikako ne dozvoljava prijelaz (s latinskoga) na grčki obred, nego se i ne dozvoljava povratak na grčki obred onomu, koji je jednom latinski primio izim uz dispensu sv. Stolice. Odrasli, ako su klerici sekularni ili regularni, ma i u nižim samo redovima, ne smiju prijeći na latinski obred bez izrične dozvole sv. Stolice; ako su pako svjetovnjaci (laici), može im prijelaz na latinski obred dozvoliti biskup iz primjerenih razloga, nu cijeloj općini može to dozvoliti samo sv. Stolica.

Konstitucija ova izdana je za tako-zvane Grko-Italce (Graeco-Itali) u Italiji i na susjednim otocima, te imade pred očima njihove posebne prilike. Zato se njene ustanove ne mogu protegnuti na ostale katolike istočnih obreda, što je Benedikt XIV. u toj svojoj konstituciji i sam izrično naglasio³⁾.

tina Filium suum Graece baptizatum ad Latinas coere monias traducere. Adultis autem, si quidem sunt Ecclesiastici, in quocumque Ordine minori, vel etiam majori constituti, Saeculares, vel Regulares, a ritu Graeco ad Latinum sine expressa Sedis Apostolicae licentia transire non licet: si Laici, ut ad ritum Latinum transire possint, Episcopus Dioecesanus pro sua prudentia permittere valeat; Non tamen Communitati Graecorum, sive Albanensium huiusmodi, sine Sedis Apostolicae licentia sed solum privatis personis, attenta uniuscuiusque necessitate“.

3) „N. XXIV. His insuper, quae superius in quacunque parte Italo-Graecis concessimus, indulgimus, declaravimus, praecepimus, ordinavimus, et interdiximus, seu prohibuimus, Graecorum in Oriente sub propriis Catholicis Episcopis, Archiepiscopis, vel Patriarchis commorantium, et aliarum Christianarum Nationum quorumcumque Rituum a Sancta Sede approbatorum seu permissorum, iuribus qualibuscumque, si quae illis de jure, vel ex consuetudine, vel alias quomodolibet legitime competant: aut Apostolicis Constitutionibus, vel Conciliorum Generalium, aut Particularium, seu Congregationum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Decretis quae super Ritibus Graecorum, seu aliorum Orientalium emanarunt, ullo pacto praejudicatum, vel praejudicium ullum quantumvis minimum illatum esse non intendimus, idque expresse declaramus, pro declarato, et in qualibet huius nostrae Constitutionis, seu dispositionis parte pro repetito haberi volumus et mandamus“.

b) U konstituciji Benedikta XIV. „Demandatam coelitus“⁴⁾ d. d. 24. Dec. 1743. § 15. propisuje se⁵⁾: Zabranjujemo izrično svakom i pojedinom Melhitu-katoliku grčkoga obreda, da na latinski obred prijegje. Misijonarima pako strogo nalažemo, i to pod kaznama niže navedenima, da se ne usude koga od ovih nagovarati na prijelaz s grčkoga obreda na latinski, ili ako bi ga tko sam želio, da se ne usude dopustiti mu prijelaza bez dozvole sv. Stolice.

Konstitucija ova upravljena je na antiohijskog patrijaru grčko-melhitskog i vrijedi neposredno za njegovo područje i njegove vijernike.

c) U konstituciji Benedikta XIV. „Allatae sunt“⁶⁾ dd. 26. Julii 1755. §§ 20. i 21. ustanovljuje se:⁷⁾ Budući da se latinskim

⁴⁾ Bull. Ben. XIV. Tom. I. p. 129 ss; Izbornik, p. 79 ss.

⁵⁾ „§ 15. Praeterea omnibus, et singulis Melchitis Catholicis Graecum Riturum servantibus, ad Latinum Riturum transire deinceps expresse vetamus. Missionariis vero omnibus districte mandamus, sub poenis etiam infra exprimentis, ne cuiquam ex illis huiusmodi transitum a Graeco ad Latinum Riturum praesumant, aut etiam cupientibus, inconsulta Apostolica Sede permittant“.

⁶⁾ Bull. Ben. XIV. Tom. IV. p. 175 ss., Izbornik, p. 71. ss.

⁷⁾ „§ 20. Peracta in Florentino Concilio Unione, quam superius memoravimus quidam ex Latinis Catholicis, in Graecia commorantes, arbitrati sunt, fas sibi esse a Latino Ritu ad Graecum transire, allecti fortasse ea libertate, quam noverant Graecis praeservatam, retinendi post Ordinem Sacrum uxores, quas duxerant, antequam eumdem Sacrum Ordinem suscepissent. Verum Nicolaus V. Pontifex Maximus opportunum huic corruptelae remedium afferre non praetermisit, uti colligitur ex ejus Constitutione tom 3. part 3. Bullarii recenter Romae editi pag. 64.: „Pervenit ad aures nostras, quod in Locis, quae Catholicis in Graecia subjecta sunt, multi Catholici, Unionis praetextu, ad Graecos impudenter transeunt Ritus. Mirati admodum sumus, mirarique non desistimus, nescientes, quid sit, quod eos a consuetudine, ac Ritibus, in quibus nati, enutritique sunt, in alienigenarum Ritus transposuit: nam etsi laudabiles Orientalis Ecclesiae Ritus sint, non licet tamen Ecclesiarum Ritus permiscere, neque id unquam Sacrosancta Synodus Florentina permisit“. Cum Latinus Ritus is sit, quo utitur Sancta Romana Ecclesia, quae Mater est et Magistra aliarum Ecclesiarum, reliquis omnibus Ritibus praeferrere debet: Ex quo porro sequitur, haud licere a Latino Ritu ad Graecum transire; nec illis, qui semel a Ritu Graeco, vel Orientali, ad Latinum transierunt, integrum esse ad pristinum Graecum Riturum reverti, quemadmodum patet ex nostra Constitutione: Etsi Pastoralis 57. §. 2. num. 13. Bullarii nostri Tom. I., nisi forte peculiare quaedam intercederent circumstantiae, quae impertiendam hac super re dispensationem suaderent; sicuti superioribus temporibus aliquando, et nunc etiam accidit in Collegio Maronitarum huius nostrae Urbis, in quo, cum quandoque reperitur aliquis Societatis Jesu Sacerdos, qui So-

obredom služi sv. rimska crkva, koja je mati i učiteljica sviju drugih crkvi, to valja obred latinski pretpostaviti svim drugima. Iz toga slijedi, da nije dozvoljeno s latinskog na grčki (istočni) obred prijeći i da nije dozvoljeno onomu, koji je jednom s grčkog na latinski prešao, povratiti se na prijašnji grčki obred, kako je to u konstituciji „Etsi pastoralis“ § 2. n. 13, razloženo, izim ako bi sv. Stolica taj povratak iz posebnih razloga dopustila; tako se već dogagjalo prije a dogagja se i danas u zavodu Maronita u Rimu, da sv. Stolica svećeniku Isusovcu, koji je prije ustupa u družbu isusovačku dobio oprost da može iz grčkog na latinski obred prijeći, naknadno oprost podijeli da smije u tom zavodu služiti po obredu sirsom i kaldejskom i to u svrhu pouke pitomaca zavoda u tim obredima. Rečeno se razabire iz

cietatem ingrediens, dispensationem obtinuit transeundi ad Latinum Rítum, nonnunquam cum eo dispensatur, ut in Ecclesia memorati Collegii Missam celebret Ritu Syriaco, et Chaldaico, Divinumque Officium juxta eundem Rítum persolvat, nempe ut Alumnos in eodem Collegio degentes Rítum ipsum edoceat. Id liquido apparet ex pluribus Decretis Congregationis Sancti Officii, uno videlicet dato die 30. Decembris anno 1716., altero die 14. Decembris anno 1740., nec non ex alio recentiori, quod Nos die 19. Augusti anno 1752. jussimus expediri. § 21. Haec transitum de Latino ad Graecum Rítum spectant. Nunc autem verba facientes de transitu ab Orientali, et Graeco ad Latinum Rítum, libere affirmari potest, transitum huiusmodi, non aequae ac primum, interdici; sed tamen nequaquam licere Missionario, Graecum et Orientalem, ad Catholicæ Ecclesiae unitatem reverti exoptantem, inducere, ut proprium Rítum dimittat, cum ex hac agendi methodo, gravissima detrimenta, sicuti paulo ante innuimus, prophanare possint. Melchitæ Catholici libenter olim a Graeco Ritu ad Latinum transibant; sed vetitum id ipsis fuit, monique Missionarii, ne illis suaderent huiusmodi transitum; cuius permissio est privativo Apostolicæ Sedis iudicio reservata, uti manifestum fit ex nostra Constitutione: Demandatam 85. § 15. Bullarii Tom. I.: „Praeterea omnibus et singulis. etc.“ Consentanea sunt Decreta Urbani VIII. Praedecessoris nostri quoad Rítum Graeco-Ruthenum, edita in Congregatione Propagandæ Fidei coram ipso habita die 7. Februarii, ac die 7. Julii anno 1624. Quamvis autem aegrum videri posset liberam Italo-Graecis relinquere facultatem transeundi, si liberet a Graeco Ritu ad Latinum, cum ipsi inter nos versentur, et Latino Episcopo subjiciantur; tamen constitutum est, ut Sedis Apostolicæ auctoritas ad id omnino requiratur, si de Ecclesiasticis tam Saecularibus, quam Regularibus agatur: Si vero Laici, et Saeculares transitum huiusmodi postulaverint, Episcopi sufficiat licentia, quam ob justas, ac legitimas causas, certis quibusdam personis moderate impertiri potest, numquam vero integrae Universitati: In hac enim facti specie Apostolicæ Sedis auctoritate opus est, ut videre est in saepe memorata nostra Constitutione: Etsi Pastoralis 17. § 2. num. 14. Bullarii nostri Tom. I.“

raznih dekreta Congreg. S. Officii, jednoga dd. 30. Dec. 1716. drugoga dd. 14. Dec. 1740., a i iz najnovijega našega (Benedikta XIV.) dd. 14. Aug. 1752. — Ovoliko o prijelazu s latinskog na grčki obred. Što se pako tiče prijelaza s grčkog na latinski, to je i ovaj zabranjen, ali ne u istoj mjeri. Nije dozvoljeno misijonarima, da grkokatolika nagovara na prijelaz s grčkog na latinski obred, jer bi iz toga nastati mogle velike štete. Katolički Melchiti nekoč su rado prelazili na latinski obred, ali im je to zabranjeno bilo i misijonari opomenuti, da ih ne nagovaraju na prijelaz; jedino sv. Stolica može dozvoliti takav prijelaz, kako se vidi iz konstitucije „Demandatam coelitus“ § 15. Suglasna je s tim odredba Urbana VIII., izdana prek^o Congr. de Prop. Fide 7. Febr. i 7. Jul. 1624. u pogledu grčko-rusinskog obreda. Premda bi se moglo pričiniti opravdanim, da se Grko-Italcima (Graeco-Itali), koji u Italiji žive te su podvrgnuti latinskim biskupima, dopusti sloboda glede prijelaza na latinski obred, ipak je odregjeno, da je za to potrebna dozvola sv. Stolice, ako se radi o prijelazu klerika ili općine, a dozvola biskupa, ako se radi o prijelazu pojedinca lajika, kako je vijetli iz konstitucije „Etsi pastoralis“ § 2. n. 14.

Konstitucija ova upravljena je na misijonare zaposlene u područjima, koja su podvrgnuta jurisdikciji istočnih kat. patrijara, pa zato vrijede njene ustanove za spomenuta područja i vijernike grko-katoličke u njima. Nu pošto se u tim ustanovama, a to valja i za konstituciju „Demandatam coelitus“ gore pod 1.) c) navedenu, samo odrazuje opća norma crkvenoga prava mjerodavna za odnošaje izmegju latinskog i grčkih obreda, mogu i moraju se iste ustanove u pomanjkanju posebnih drugih upraviti i na grkokatolike, koji žive izvan područja istočnih patrijara pod jurisdikcijom biskupa svoga obreda, pače „servatis servandis“ i na grkokatolike, koji žive pod jurisdikcijom latinskih biskupa.

d) U konstituciji Leona XIII. „Orientalium dignitas ecclesiarum“ dd. 30. Nov. 1894. odregjuje se (u uvodu)⁸⁾: Ustanove konstitucije Benedikta XIV. „Demandatam coelitus“ protežu se

⁸⁾ „Itaque rerum capita quae sequuntur visa sunt in Domino praescribenda et sancienda ut facimus Apostolica fultu auctoritate; jam nunc declarantes velle nos atque edicere eadem Benedictina decreta, quae de Graecis Melchitis primitus data sunt, fideles omnes cuiusvis in Oriente ritus universe attingant“.

izrično na sve grkokatolike na istoku. Pod n. VII. propisuje se⁹⁾: Istočnjaci (katolici istočnog obreda), koji su latinski obred primili, ma i dozvolom sv. Stolice, mogu uz dozvolu sv. Stolice povratiti se na prijašnji obred. — I ovgje se dakle ističe, da je za prelaz potrebna dozvola sv. Stolice.

Konstitucija ova izdana je za područje istočnih patrijara. Pošto je bila dostavljena i grkokatoličkim ordinarijima u našoj monarkiji i pošto su se konstitucije Benedikta XIV. „*Demandatum coelitus*“ i „*Allatae sunt*“ primjenjivale i na grkokatolike izvan područja istočnih patrijara, moglo se ne bez temelja misliti, da se mogu i ustanove Leonove konstitucije na nje primjenjivati. Megjutim izjavila je Congr. de Prop. Fide na upit Szatmarskog biskupa preko bečkog nuncija dne 28. prosinca 1898., da se konstitucija „*Orientalium dignitas ecclesiarum*“ ne može protegnuti i uporabiti na grkokatolike u našoj monarkiji¹⁰⁾. Razlog će tomu biti, što se u konstituciji Leonovoj posebne nove pogodnosti daju istočnim obredima, koje su posve zgodne i umjesne za područje istočnih patrijara, a manje zgodne i umjesne izvan toga područja. S toga se ne će moći njene ustanove primjenjivati na grkokatolike izvan područja istočnih patrijara uopće, a ne samo ne na grkokatolike u našoj monarkiji.

e) U konstituciji Pija X. „*Ea semper*“ dd. 14. Jun. 1907. art. XXII. i XXIII. odregjuje se¹¹⁾: Rusinski laici, stalno nast-

⁹⁾ „*Orientalibus qui ritum latinum, etiamsi ex pontificio rescripto, susceperint, revertere ad pristinum, Apostolica Sede exorata, licebit*“.

¹⁰⁾ Izbornik p. 25: „*Nunciatura Apostolica, Vienna 28. Dec. 1898. Oggetto Nro. 2303. Ilme ac Revdssome Domine! Amplitudinis Tuae Illmae ac Revmae dubium: utrum, nempe, dispositiones Constitutionis Apostolicae „Orientalium dignitas Ecclesiarum“ applicari etiam possint fidelibus ritus orientalis in Imperio Austro-Hungarico existentibus, pro meo munere iudicio S. Congregationis de propagande Fide suo tempore subjicere non distuli. Jam vero, eadem S. Congregatio, re mature perpensa, ad dubium praedictum respondendum censuit: Negative. — Quamobrem Emmus Dnus Cardinalis Praefectus de Prop. Fide in mandatis mihi dedit, ut expresse Amplitudini Tuae siquificarem, prouti per praesentes exequor: Constitutionem praedictam minime extendi posse fidelibus ritus orientalis in ditione Austro-Hungarica, neque proinde ibidem applicari.*

¹¹⁾ Izbornik p. 96 (u hrv. prijevodu); A. S. S. 41, 8 (god. 1908.): „*Art. XXII. Laici rutheni, qui verum et stabile domicilium in Civitatibus Foederatis constituerint, transire possunt ad ritum latinum, obtenta tamen prius, in singulis casibus, venia Apostolicae Sedis. Art. XXIII. Si contingat ut hi quandoque in patriam revertantur, tunc etsi ex Pontificio rescripto ritum latinum susceperint, licebit eis, Apostolica Sede exorata, ad pristinum ritum redire*“.

njeni u Saveznim Državama Američkim, mogu prijeći na latinski obred, ako u svakom pojedinom slučaju dobiju dozvolu sv. Stolice. Vrate li se kasnije iz Amerike u domovinu, moći će uz dozvolu sv. Stolice prijeći na svoj prijašnji obred.

Ovom se konstitucijom uregjuju prema posebnim prilikama megjuobredni odnošaji Rusina u Saveznim Američkim Državama. Zato njene ustanove vrijede samo za Rusine u tim državama, te se ne mogu primjenjivati na Rusine izvan tih država, niti na ostale grkokatolike (katolike istočnih obreda).

f) U dekretu Congr. de Prop. Fide dd. 18. Aug. 1913. cap. III, art. 25. i 26. odregjuje se¹²⁾: Onim Rusinima, koji su se stalno nastanili u Kanadi, može dopustiti prijelaz na latinski obred samo kongregacija de Propaganda Fide i to iz važnih razloga i saslušavši prije mnijenje rusinskog biskupa u Kanadi. Vrate li se kasnije u domovinu (iz Kanade), mogu uz dozvolu sv. Stolice prijeći na svoj prijašnji obred.

Dekretom ovim uregjuje se megjuobredni odnošaji Rusina u Kanadi, prema posebnim njihovim tamošnjim prilikama, pa se zato ustanove njegove ne mogu primjenjivati drugima.

g) U dekretu Congr. de Prop. Fide dd. 7. Febr. i 7. Jul. 1624. odregjuje se¹³⁾: Ne smije nijedan katolik rusinskog obreda,

¹²⁾ A. A. S. 5, 397 (g. 1913.): „Art. 25. Transitus a ritu rutheno ad latinum laicis ruthenis qui verum et stabile domicilium in regione Canadensi constituerint, concedi nequit nisi a S. Congregatione de Propaganda Fide pro negotiis Ritus Orientalis, gravibus et justis de intervenientibus causis ab ipsa S. Congregatione cognoscendis, audito Episcopo rutheno Canadensi. Art. 26. Si vero contingat ut hi quandoque in patriam revertantur, tunc etsi ex pontificio rescripto ritum latinum susceperint, licebit eis, Apostolica Sede exorata, ad pristinum ruthenum ritum redire“.

¹³⁾ Izbornik p. 10: „Ad conservandam pacem, et concordiam inter Ruthenos unitos, et ob alias gravissimas causas Sanctissimus in Christo Pater et D. N. Urbanus Divina Providentia Papa VIII. de consilio et assensu Fratrum suorum S. R. E. Cardinalium Congregationis de Propagande Fide decrevit, ne de coetero Ruthenis unitis sive laicis, sive Ecclesiasticis tum saecularibus quam regularibus et praesertim monachis S. Basilii Magni ad latinum ritum quacumque de causa etiam urgentissima sine specialis Sedis Apostolicae licentia transire liceat, et proinde omnibus Archiepiscopis, Eppis et officialibus Ruthenorum unitorum districte praecipiendo mandavit, ne deinceps licentias pro hujusmodi transitu subditis suis, cujuscumque gradus et conditionis existant, concedere praesumant, et Archiepiscopis, Eppis et aliis Praelatis Latinis, et eorum officialibus, ne Ruthenos praedictos unitos ad Latinum ritum transire volentes, quovis praetextu, aut causa, etiam cum licentia Ruthenorum Praelatorum suorum recipere audeant, sub poena nullitatis actus, et aliis arbitrio Sanctitatis Suae, et Romanorum Pontificum successorum suorum transgressoribus infligendis“.

bio on laik ili klerik, svjetovnjak ili redovnik, napose pako ne redovnik sv. Bazilija Velikoga, iz nikojega razloga, kakogod bio važan i prešan, prijeći na latinski obred bez posebne dozvole sv. Stolice. Savezno s tim zabranjuje se svim rusinskim nadbiskupima, biskupima i ostalim službenicima, da ne smiju svojim vjernicima dopustiti prijelaza na latinski obred, a latinskim se opet poglavarima zabranjuje, da ne smiju nikoga primiti na latinski obred. Nijedan prijelaz, ako je poduzet bez posebne dozvole sv. Stolice, nema pravne vrijednosti, a krivce će kazniti sv. Stolica.

Dekret ovaj govori, kako se iz samog teksta vidi, općenito o prijelazu s rusinskog na latinski obred.

h) U takozvanoj „Galičkoj konkordiji“ (Concordia Galliciana) odregjuje se pod A) a)¹⁴⁾: Svako imade ostati u svom obredu. Premnogim već konstitucijama i dekretima zabranjeni svojevoljni prijelaz latinskog na rusinski obred i obratno nanovo se i najstrože zabranjuje i ništetnim proglašuje. Nije dakle nikomu dopušten prijelaz iz jednoga obreda na drugi bez dozvole sv. Stolice. Samo u slučaju prijeke nužde može se iz važnih razloga prijeći s jednoga obreda na drugi uz pismenu dozvolu ordinarija ad quem. Prijelaz takav vrijedi samo privremeno i pod uvjetom, da ga sv. Stolica odobri.

¹⁴⁾ Izbornik p. 27: „Quilibet in suo nativo ritu permanere tenetur, et arbitrarius jam permultis tum ad Missionarios et fideles Orientis, tum ad oras nostras directis Constitutionibus et Decretis reprobatus transitus, denuo ac severissime prohibetur et quomodocumque ad effectum deductus, irritus ac nullus esse declaratur. Quare nemini absque obtenta Sedis Apostolicae facultate ab uno ad alterum ritum transire liceat. Attamen quoniam aliquando urgens necessitas forsitan expostulat, vel rationabiles causae suadere possunt transitum de uno ritu ad alium, idcirco in hisce casibus ritus mutationi fiet locus, sequenti tamen methodo religiose servanda. Ille qui ex uno ad alium ritum transire cupit, preces proprio Ordinario Dioecetano porrigat, causas quae ritus mutationem suadent, accurate et fideliter exponens. Ordinarius scriptotenus sententiam suam super petitione et causis aperiet: hoc autem documentum exhibebitur Ordinario alterius ritus, ad quem transitus expostulatur; atque hic etiam suam sententiam scripto significabit, et omnia transmittet ad S. Sedem, quae vel per se, vel per suum delegatum decernet, utrum transitus permittendus sit nec ne. In casibus autem urgentibus, qui moram non patiuntur, Ordinarius illius ritus, ad quem transitus exposcitur, audito, methodo superius enuntiata, Ordinario alterius ritus, a quo dimittendus est orator, transitum admittet provisorie et sub conditione, si a S. Sede transitus hic confirmabitur“.

Konkordija ova sklopljena je izmeđju svih ordinarija¹³⁾ latinskog i rusinskog obreda lavovske crkvene pokrajine, te je od pape Pija IX. preko Congr. de Prop. Fide dne 6. listopada 1863. prihvaćena i potvrđjena, pa je tako zadobila moć zakona u cijeloj lavovskoj crkvenoj pokrajini.

i) U rješenju Congr. de Prop. Fide dd. 27. April. 1903. izriče se¹⁴⁾: Sv. kongregacija ne dozvoljava prijelaza s grčkorumunjskog na latinski obred, osim na temelju pismene privole ordinarija a quo i ad quem. Pismena privola ordinarija potrebna je i onim grkokatolicima, koji stoje pod jurisdikcijom latinskih biskupa. I u onom slučaju, kada postoji pogibelj otpada od katoličke vjere, ako se ne dopusti prijelaz, potrebna je ipak dozvola sv. Stolice.

Rješenje ovo upravljeno je na pomoćnog biskupa u Ostrogonu, a radi općenito o prijelazu Grko-Rumunja na latinski obred.

k) Dosad navedeni propisi govore o prijelazu sa grkokatoličkog na latinski obred (i obratno). Preostaju propisi o prijelazu s jednog istočnog ili grkokatoličkog obreda na drugi. U dekretu Congr. de Prop. Fide dd. 20. Nov. 1838. odregjuje se¹⁵⁾: Za prijelaz s jednog grkokatoličkog obreda na drugi potrebna je dozvola sv. Stolice, ako se obred „a quo“ i „ad quem“ razlikuju tako, da se u jednom kod oltarskog sakramenta rabi kvasni, a u drugom nekvasni kruh; naprotiv, ako se i u obredu

¹³⁾ Izbornik p. 39: „Accepta epistola diei 15. mensis vertentis data sub N. 1485. pergratum mihi est opportunas dilucidationes exhibere quoad petitionem e graeco-rumeno ad latinum ritum transeundi. 1. Itaque haec S. C. nemini concedit veniam transeundi ex uno ad alium ritum nisi intercedat consensus Episcopi a quo et ad quem in scriptis traditus. 2. A praedicta consensione imploranda non eximuntur fideles ritus graeci, qui subjacent iurisdictioni Episcoporum latinorum... 4. Fideles ritus graeci, qui ut suum ritum mutare valeant, prius a fide catholica deficiunt et postea latinum amplectuntur, graviter admonendi sunt apostasiam a fide esse detestabile delictum. 5. Ad remedium huic defectioni opponendum iidem recurrant in singulis casibus ad Apostolicam Sedem pro transitu e proprio ad latinum ritum implorando“.

¹⁴⁾ Izbornik p. 157: „Ex Orientalibus nonnulli, uti sunt Armeni et Maronitae, cum Ecclesia latina pro Eucharistia utuntur azymo; alii vero fermentato, Melchitae nimirum, Chaldaei, Syri, et Cophti; nemo proinde a ritu in quo fit usus azymi transire valeat ad ritum in quo conficitur in fermentato, absque beneplacito Sedis Apostolicae, idemque erit servandum circa transitum ex ritu in quo praecipitur usus azymi. Cum autem inter duos ritus permutandos non adest praefatae materiae in Eucharistia disparitas, sufficiat consensus duorum Episcoporum a quo, et ad quem fit transitus“.

„a quo“ i u obredu „ad quem“ rabi kvasni, ili ako se i u obredu a quo i u obredu ad quem rabi beskvasni kruh, tad je dovoljna privola obih ordinarija. Šizmatici i heretici, kada prelaze na katoličku vjeru, mogu si po svojoj volji, a da ne trebaju ničije dozvole ili privole, odabrati kojigod katolički istočni obred.

Naknadno je Congr. de Prop. Fide izjavila, da se gornja stavka, koja govori o šizmaticima i hereticima, tiče samo istočnih heretika i šizmatika¹⁷⁾, i to samo onih, koji nisu nikada pripadali kojem katoličkom obredu.¹⁸⁾

Kako se iz propisa gore pod a)—k) vidi, zabranjen je općenito prijelaz s jednog katoličkog obreda na drugi. Moguć je samo iznimno i to uz dozvolu nadležne oblasti. Nadležna oblast za podjeljenje takove potrebne dozvole jest sv. Stolica: a) ako se radi o prijelazu s latinskog na istočni obred¹⁹⁾; b) ako se radi o prijelazu, što ga u Italiji i susjednim otocima preduzimaju grko-italski klerici ili cijele grko-italske općine; c) ako se radi o prijelazu, što ga preduzimaju grkokatolici (katolici istočnih obreda), koji nisu grko-italci; d) ako se radi o prijelazu s jednog istočnog obreda na drugi, pretpostavivši, da se u jednom od tih obreda rabi kvasni kruh pri oltarskom sakramentu, a u drugom beskvasni. Sv. Stolica ne daje svoje dozvole (pravilno), a da nije na prijelaz privolio ordinarij (odnosno i ordinarij „a quo“ i

¹⁷⁾ Decr. dd. 15. Jun. 1876. u Izbornik p. 157: „Decretum illud sancitum die 20. Nov. 1838. agit de transitu ab aliquo ex ritibus orientalibus ad alterum, et nihil omnino statuit de ritu latino neque de iis qui hunc ritum habent vel habere desiderant; et quod ibi statuitur de haereticis et schismaticis ad Ecclesiae sinum redeuntibus, de iis intelligendum est, qui ad orientales ritus pertinent“.

¹⁸⁾ Decr. dd. 7. April. 1859. u Izbornik p. 157: „Il decreto emanato al 20. Novembre 1838. riguardo al passaggio degli orientali da un rito all altro, ed alla facolta che si concede agli eretici ed agli scismatici, di scegliere quel rito orientale che piu loro aggradi nel ritorno dei medesimi al seno della cattolica Chiesa non comprende gli apostati, quelli cioè che essendo cattolici, abbandonarono la vera Chiesa passando all'eresia ed allo scisma, e poi di nuovo si convertono“.

¹⁹⁾ Ako starije konstitucije („Etsi pastoralis“ i „Allatae sunt“) svaki prijelaz s latinskog na istočni obred naprosto zabranjuju, ne treba to tako shvatiti kao da rimski papa, koji je supra jus commune, ne bi bio mogao i u ono vrijeme dozvoliti prijelaz s latinskog na istočni obred. Danas ga sv. Stolica faktično i dozvoljava u pojedinim slučajevima na temelju posebne dozvole. Istina je ipak, da je i danas u većoj mjeri zabranjen prijelaz s latinskog na istočni obred, nego li obratno, pa da ga sv. Stolica rjeđe i teže dozvoljava.

ordinarij „ad quem“). Naprotiv nadležan je ordinarij (odnosno ordinarij „a quo“ i ordinarij „ad quem“), da daje propisanu i potrebitu dozvolu: a) ako se radi o prijelazu pojedinaca laika grko-italaca, u Italiji i na susjednim otocima, na latinski obred; b) ako se radi o prijelazu s jednog istočnog obreda na drugi pretpostavivši, da se i u jednom i u drugom od odnosnih obreda rabi pri olt. sakramentu kvasni kruh, ili da se i u jednom i u drugom od odnosnih obreda rabi beskvasni kruh.

Prijelaz s jednog kat. obreda na drugi, preduzet bez dozvole nadležne oblasti, nije samo nedopušten nego i ništetan. Općenito bo je načelo, da je neki čin pravno ništetan, ako se za nj osim čina volje onoga, koji ga stavlja, traži još dozvola ili privola nadležne oblasti. U našem predmetu zahtijeva se za prijelaz osim volje i odluke prijelaznika još i privola nadležne oblasti. Dosljedno prijelaz je ništetan, ako je uslijedio bez dozvole i privole nadležne oblasti. Vidi se to i iz naravi samog prijelaza. Po prijelazu mijenja se iz temelja cijela disciplina crkvena za onoga, koji je prešao. Ne vežu ga više propisi prijašnjeg obreda, već oni primljenoga obreda. Prestaje biti podvrgnut vlasti prijašnjih svojih poglavara, a podvrgnut je vlasti novih. Sve to može pravno nastupiti samo utjecajem ili privolom nadležne oblasti, izim da bi u zakonu za koji posebni slučaj takav utjecaj ili privola nadležne oblasti explicite ili implicate kao nepotrebna naznačena bila. Pošto u slučajevima gore navedenima zakon izrično zahtijeva utjecaj nadležne oblasti, ne može biti dvojbe, da je prijelaz preduzet bez takovog utjecaja ili privole ništetan. U skladu je s tim, što je sv. Stolica više puta izrično izjavila, da je prijelaz preduzet bez dozvole nadležne oblasti ništetan.²⁰⁾

I u našim dakle krajevima nedopušten je i ništetan prijelaz s latinskoga na grkokatolički obred i obratno, ako nije uslijedila privola sv. Stolice. U tom pogledu grijeshilo se kod nas dosta, napose sa strane rimokatoličke. Ponajviše biti će krivo neznanje. Na „praksu“ se ne valja u toj stvari pozivati, jer joj manjkaju gotovo svi uvjeti pravnog običaja, već se treba držati pisanih zakona.²¹⁾

²⁰⁾ Vd. Decr. Congr. de Prop. Fide cit. u opasci 13. i galičku konkorđiju cit. u opasci 14.

²¹⁾ Vladika je križevački G. Smičiklas dne 25. listopada 1863. o našoj „praksi“ u pogledu prijelaza s grkokatoličkog na latinski obred izvijestio

2. Od općenitog načela, da je prijelaz s jednog kat. obreda na drugi nedopusšten i nevaljan bez posebne dozvole nadležne oblasti, poznaje crkveno pravo iznimku i to u brakovima, u kojima su supruzi različenog kat. obreda.

a) U konstituciji Benedikta XIV. „Etsi pastoralis“ § 8. n. VII.—IX. odregjuje se²²⁾: Muž latinskog obreda neka ne slijedi (t. j. ne priregje na) obred žene grkokatoličke. Žena latinskog obreda neka ne slijedi obred muža grkokatolika. Muž grkokatolik može ako hoće slijediti obred svoje žene latinke; isto tako može žena grkokatolika ako hoće slijediti obred svoga muža latina, nu poslije smrti njegove ne može se povratiti na svoj prijašnji obred.

Ove ustanove vrijede, kako je već gore pod 1) a) rečeno, samo za Grko-Italce (Graeco-Itali).

b) U konstituciji Leona XIII. „Orientalium dignitas ecclesiarum“ n. VIII. odregjuje se²³⁾: Žena latinskog obreda, koja se udala za muža grkokatolika, te žena grkokatoličkog obreda, koja se udala za muža latinskog obreda, može bud pri sklapanju braka bud kasnije (dok brak traje) prijeći na obred svoga muža; kada se brak razriješi slobodno joj je poprimiti prijašnji obred.

Navedene ustanove vrijede, kako smo gore pod 1) d) rekli, samo za područje istočnih patrijara.

kongregaciju de Prop. Fide pod br. 90. ovako: „Quod nati, et succesive in ritu graeco educati tardius ritum latinum amplectantur, dantur non rari casus. Similes transitus fiunt absque omni formalitate, nec ad hoc indultus sive graeco-catholici Episcopi seu latini exposcitur. Indultus Sedis Apostolicae solum in eo casu exposceretur, si sacerdos ex uno ad alium ritum transire vellet“. Na to je Congr. de Prop. Fide 4. srpnja 1864. odvrtila: „Postremo quae in relatione superius memorata pertinent ad varietatem ritus latini ac graeci, quam fideles istic degentes profitentur, ubi ex. gr. quae habentur . . . de transitu ex uno ad alterum ritum n. 90. non omnia videntur Ecclesiasticis legibus adhaerere, quibus proinde necessariis ac opportunis remediis consulendum est“. Vd. Izbornik p. 20. i 21.

²²⁾ „N. VII. Maritus Latinus Uxoris Graecae ritum non sequatur. N. VIII. Latina Uxor non sequatur ritum Mariti Graeci. N. IX. Graecus Maritus potest, si velit, ritum Uxoris Latinae sequi; Item Graeca Uxor potest, si velit, sequi ritum Mariti Latini; post cuius obitum ad ritum graecum redire nequeat“.

²³⁾ N. VIII. Mulieri latini ritus, quae viro nupserit ritus orientalis, aequae ac mulieri orientali, quae nupserit latino, integrum erit, ut ad ritum viri inundo vel durante matrimonio transeat; matrimonio autem soluto, resumendi proprii ritus libera erit facultas“.

c) U konstituciji Pija X., „*Ea semper*“ art. XXVII. XXVIII. XXIX. i XXXI. odregjuje se:²⁴⁾ Muž latinskog obreda neka ne slijedi (ne prijegje na) obred rusinski svoje žene, niti žena latinskog obreda neka ne slijedi obred rusinski svoga muža. Žena rusinskoga obreda može ako hoće prijeći na obred latinski muža i to bud odmah na početku bud kasnije (dok brak traje); ako se jednom za latinski obred izjavila, ne može toga za života muževa opozvati, nu nakon smrti muževe može primiti svoj prijašnji (rusinski) obred. Muž rusinskog obreda može ako hoće slijediti (prijeći na) obred latinski svoje žene; nakon razrješenja braka može ili poprimiti svoj prijašnji obred (rusinski) ili ostati u latinskom obredu.

Navedene ustanove vrijede, kako je gore pod 1. e) rečeno, samo za Rusine u Saveznim Američkim Državama.

Ovo su jedine iznimke od pravila, da se ne smije i ne može prijeći s jednog kat. obreda na drugi bez dozvole nadležne oblasti, te potvrđuju pravilo u ostalim neizuzetim slučajevima. I kod nas dakle ne smije i ne može valjano prijeći suprug ili supruga sa svog obreda na obred svog ženidbenog druga bez dozvole nadležne oblasti.

3. Tko je jednom propisno po nekom katoličkom obredu kršten, ima u tom obredu ostati i ne može prijeći na drugi, osim iz važnih razloga i uz dozvolu nadležne oblasti. To vrijedi koli za odrasle toli i za djecu (t. j. one, koji nisu navršili sedme godine).

Crkveno pravo odregjuje točno odnosni katolički obred, kojemu imade dijete pripasti, dosljedno u kojem i po kojem obredu se imade krstiti. Ako su roditelji zakoniti istog katol. obreda, imaju se djeca u tom obredu krstiti; ako su nezakonita, imaju se krstiti u obredu matere. Ako su pako zakoniti roditelji raznog katol. obreda, vrijedi kao pravilo, da se

²⁴⁾ „Art. XXVII. *Matrimonia inter catholicos ruthenos el latinus non p̄hibentur; sed maritus latinus uxoris ruthenae ritum non sequatur, nec uxor latina ritum mariti rutheni. Art. XXVIII. Si vero vir latinus in uxorem duxerit mulierem ruthenam, integrum erit mulieri ad ritum latinum, sive in actu matrimonii, sive postea, durante matrimonio, transire, quin electionem semel factam, vivente viro, revocare possit. Art. XXIX. Soluta matrimonio, mulieri ruthenae, quae ritum mariti amplexa fuerat, resumendi proprii ritus libera erit potestas. Art. XXXI. Vir ruthenus potest, si velit, ritum uxoris latinae sequi. Soluta matrimonio, poterit in ritu latino permanere, vel ritum rumenum resumere.“*

imadu krstiti u obredu očevu.²⁵⁾ Od ovih općih pravila i propisa postoje neke iznimke.

a) U konstituciji Benedikta XIV. „Etsi pastoralis“ § 2. n. VIII.—X. odreguje se:²⁶⁾ Djeca rođena od oca i matere grkokatoličkog obreda imadu se krstiti u i po grčkom obredu, osim ako bi roditelji uz privolu ordinarija htjeli krstiti ih dati po latinskom obredu (i tomu onda obredu pripadaju). Djeca rođena od oca grčkog obreda a matere latinskog obreda imadu se krstiti po onom obredu, što ga otac odabere.

Navedene ustanove vrijede lih za tako zvane Grko-Italce (Graeco-Itali).

b) U konstituciji Pija X. „Ea semper“ art. XXXIV. i XXXV. odreguje se:²⁷⁾ Djeca rođena u Saveznim Američkim državama od oca rusinskog obreda a matere latinskog obreda imadu se krstiti u onom obredu, koji otac odabere.

Ustanova ta vrijedi lih za Rusine u Saveznim Američkim državama.

c) U tako zvanj „Galičkoj Konkordiji“ (Concordia Galiciana) odreguje se pod D) c):²⁸⁾ Djeca rođena od roditelja, koji su raznog katoličkog obreda, imadu se odgojiti (i krstiti) po obredu onog roditelja, čijeg su spola; nu ako je otac ru-

²⁵⁾ Congr. de Prop. Fide dd. 11. Maii 1894. ad II: „Ut in ritu baptizari et educari debant filii filiaeque parentum catholicorum quidem, sed ad diversos ritus pertinentium, veluti ad Romanum, Ruthenum, Armenum etc. — Resp. Filii familiae, generatim loquendo, baptizari et educari debent in ritu patris.“ Vd. Izbornik p. 23.

²⁶⁾ N. VIII. Infantes nati ex Patre et Matre Graecis, ritu Graeco, nisi aliter Parentes, accedente Ordinarii consensu, voloerint, baptizari debent. N. IX. Nati vero ex Patre Latino, et Matre Graeca, latinis sunt coeremoniis baptizandi; Proles enim sequi omnino debet Patris Ritus, si sit Latinus. N. X. Si vero Pater sit Graecus, et Mater Latina, liberum erit eidem Patri, ut Proles, vel ritu Graeco baptizetur, vel etiam Latino, si Uxor Latina praevaluerit, idest, si in gratiam Uxoris Latinae, consenserit Graecus Pater, ut latino ritu baptizetur.“

²⁷⁾ „Art. XXXIV. Nati in Civitatibus Foederatis Americae ex patre latino et matre ruthena, latino ritu sunt baptizandi: proles enim sequi omnino debet patris ritum, si sit latinus. Ar. XXXV. Si vero pater sit ruthenus, et mater latina, liberum erit eidem patri, quod proles vel ritu rutheno baptizetur, vel etiam latino, si in gratiam uxoris latinae ipse consenserit.“

²⁸⁾ „In posterum ubique proles e matrimoniis mixti ritus progenitae educabuntur in ritu parentum juxta sexum... In matrimoniis tamen clericorum Ruthenorum abhinc universa proles sequi debet ritum patris...“

sinski klerik, tad se imadu sva djeca odgojiti i krstiti u rusinskom obredu.

Navedena ustanova vrijedi samo za područje lavovske crkvene pokrajine.

Ovo su jedine iznimke od pravila, da djeca slijede obred očev, te potvrđuju pravilo u neizuzetim slučajevima. I kod nas dakle slijede djeca obred očev, ako su roditelji raznog kat. obreda.²⁹⁾

Rekli smo na početku ovog odlomka, da djeca propisno pridijeljena po krštenju jednom katoličkom obredu ne mogu dopušteno i valjano promijeniti obred, osim uz dozvolu nadležne oblasti. Prema tome ne mijenja dijete eo ipso obred, što ga je promijenio otac (ili nezakonita mati), već se zato traži dozvola nadležne oblasti.³⁰⁾ Razumije se, da će ta oblast, kada ocu ili nezakonitoj materi dozvoli promjenu obreda, dozvoliti na njihovu zamolbu da se njihova djeca istom obredu pridijele, pošto je posve prirodno da djeca budu istog obreda, kojeg su i roditelji.

II. Razložili smo pod I. crkvene propise o prijelazu s jednog kat. obreda na drugi i s tim u savezu crkvene propise o obrednoj pripadnosti djece. Nameće se pitanje, da li su navedeni crkveni propisi mjerodavni i za gragjanski naš forum (sa stanovišta gragjanskih zakona). Odgovaramo na to pitanje najprije pod 1. s obzirom na starije gragjanske propise, a zatim

²⁹⁾ Isp. Otpis nadb. duh. stola zagrebačkog dd. 26. Nov. 1866. Nr. 2346. (Izbornik p. 19): „Cum recentius evenerint casus, in quibus circa educationem prolium e mixtis matrimoniis inter Catholicos latini et graeci ritus initis progenitarum, differentiae inter Curatos huius et Crisiensis dioecesis intercesserunt, ad tales in posterum evitandas, hisce reflectuntur praet. D. Vestrae: eatenus provisum esse Intimato Excel. Consilii L. R. Hungarici ddo 4. Octobris 1814. Nro. 23.034 edito, quo publicata fuit altissima resolutio Regia, vi cuius omnes proles ex idmodi matrimoniis progenitae, ob identitatem religionis, sequi debent ritum patris tamquam capitis familiae. Id quod in posterum quoque adamussim est observandum.“ Isp. takogjer okružnicu vladike križevačkog od 23. siječnja 1893. br. 51. (Izbornik p. 22): „Upozorujete se, ljubljani sinovi u Isusu, na okružnicu ugarskoga namjest. vieća u Budimu od. 4. okt. 1814. br. 23.034. koja u točki 17. izrično veli, da glede obreda, kojim je jedan roditelj rimokatolik, a drugi grkokatol. obreda, vriedi ces. patent od 11. aug. 1795. br. 16.417. po kojem sva djeca slijede obred otca.“

³⁰⁾ Isto vrijedi i za slučaj pozakonjenja per subsequens matrimonium, sanationem matrimonii in radice i gratiam supremi principis ecclesiastici.

pod 2. s obzirom na zakon o vjeroispovijednim odnosima od 17. siječnja 1906.

1. U kraljevskom riješenju od 4. oktobra 1814. n. 7. odredjuje se³¹⁾: Biskupi imaju pod teškom kaznom župnicima braniti, da vjernike drugoga obreda nagovaraju i navode na prijelaz. Što se tiče dragovoljnog prijelaza ima u smislu papinskih odredbi kao pravilo vrijediti, da se takav prijelaz dopušta samo sa znanjem i privolom obiju biskupa. U istom riješenju odredjuje se n. 17.³²⁾ Djeca rođena od zakonitih roditelja raznih obreda imaju slijediti obred očev.

Propis glede obredne pripadnosti djece slaže se potpuno s propisima crkvenima. Propis pako prijelaza s jednog obreda na drugi ne pokriva se posve s propisima crkvenima, pošto ne zahtijeva prilvole sv. Stolice. Budući da upućuje na papinske odredbe, mogao bi se ipak u smislu tih odredbi tumačiti i upotpuniti, kako to n. pr. čini dopis kr. ug. min. za bog. i nast. upravljen kr. ug. ministru unut. posala dd. 7. rujna 1898. br. 61.054.³³⁾ Shvati li se naprotiv kao oprječan crkvenim propisima, tad je čl. XXXIV. i XXXV. konkordata³⁴⁾ za naš gragjanski forum dokinut.

³¹⁾ Izbornik p. 2: „Praecipit eadem Atefata Mattas utriusque ritus parochos per concernentes Eppos suos sub gravi animadversione puniri, ne fideles alterius ritus quovis modo et tempore, imprimis vero occasione administrationis sacramentorum poenitentiae et matrimonii ad ritum mutandum persuadere aut allicere audeant. Quoad spontaneum de uno ad alium ritum transitum eo pro regula observato, ut, in sensum constitutionum Pontificiarum transitus non secus, quam gravi de causa, et semper cum praevio scitu et assensu episcoporum utriusque ritus indulgeatur admitaturque.“

³²⁾ Izbornik p. 4: „Quod proles e mixti Ritus conjugum matrimonii progenitas atefata Sua Mattas Sacra Benignam Resolutionem Suam regiam sub 11. Augusti 1795. No. 16417 intimatam, eo sensu intellectu deinceps summi jubet, ut ob identitatem religionis soliusque Ritus diversitatem, quarum uterque sacer est, proles omnes, e simili diversi Ritus conjugum matrimonio procreandae Ritum patris, tamquam familiae capitis sequi teneantur.“

³³⁾ Citiran u opasci 39.

³⁴⁾ „Art. XXXIV. Cetera ad personas et res ecclesiasticas pertinentia, quarum nullain his articulis mentio facta est, dirigentur omnia et administrantur juxta Eclesiae doctrinam et ejus vigentem disciplinam a Sancta Sede adprobatam. Art. XXXV. Per solemnem hanc Conventionem leges, ordinatones et decreta quovis modo et forma in Imperio Austriaco et singulis,

Prema tomu vrijedili su do zak. o vjer. odnosima i u našem građanskom foru crkveni propisi koji za prijelaz s jednog kat. obreda na drugi, toli za obrednu pripadnost djece.

2. Zakon o vjeroispovijednim odnosima od 17. siječnja 1906.³⁵⁾ sadržava (megju ostalim) propise o prijelazu s jedne vjeroispovijesti na drugu i propise o vjerozakonskoj pripadnosti djece. Pitanje je sada, da li su odnosne ustanove zak. o vjer. odnosima mjerodavne i za prijelaz s jednog kat. obreda na drugi i za obrednu pripadnost djece rođjene od roditelja raznih kat. obreda. Odgovor može biti samo negativan.

Zakon o vjeroispovijednim odnosima radi o prijelazu s jedne vjeroispovijesti na drugu i o vjeroispovijesti djece rođjene od roditelja raznih vjeroispovijesti. Rimokatolici i grkokatolici (katolici istočnih obreda) sačinjavaju jednu te istu vjeroispovijest i jednu te istu crkvu ili vjerozakonsku zajednicu, pošto ispovijedaju jednu te istu vjeru i imaju jedno te isto vrhovno crkveno poglavarstvo. Na ovom jedino ispravnom stanovištu stajalo je oduvijek naše državno zakonodavstvo, te zato nisu Grkokatolici, kako Dr. Fr. Herman ad rem primjećuje:³⁶⁾ „nigdje u monarkiji posebnom zakonskom ustanovom priznati, već su čim su se pojavili, bili kao katolici smatrani eo ipso pripadnicima recipirane vjeroispovijesti.“ Ne normira dakle zak. o vjer. odnosima prijelaza s jednog kat. obreda na drugi, niti normira obrednu pripadnost djece rođjene od roditelja raznih obreda.

Zakon o vjer. odnosima normira vjerozakonsku pripadnost djece rođjene „u mješovitom braku.“³⁷⁾ Pod izrazom „mješoviti brak“ naprosto razumijeva se i u crkvenoj i u građanskoj pravnoj terminologiji brak osoba raznih kršćanskih vjeroispovijesti. K tomu pridolazi, da i sam zakon o vjer. odnosima u § 8., gdje govori o navješćivanju mješovite ženidbe, takovu ženidbu označuje „ženidbom megju pripadnicima raznih kršćanskih vjeroispovijesti.“ Ne radi dakle taj zakon o braku osoba

quibus constituitur ditionibus, hactenus lata, in quantum illi adversantur, abrogata habebuntur, ipsaque Conventio ut lex Status deinceps eisdem in ditionibus perpetuo vigebit.“

³⁵⁾ Sbornik 1906. kom. III. br. 8. str. 138. sl.

³⁶⁾ Glasnik bisk. bos. i sr. g. 1913. br. 20. str. 167.

³⁷⁾ „§ 21. Kod mješovitih brakova mogu supruzi prije ili poslije vjenčanja ugovorit, da sva ili pojedina djeca sliede vjeru materinu . . . Ako ugovora nema, sliede djeca vjeru očevu.“

raznih obreda katoličkih, pa dosljedno tomu ni o obrednoj pripadnosti djece rođene od roditelja raznih kat. obreda.

Do istog zaključka dolazimo, ako promotrimo svrhu zakona o vjer. odnosima. Njim se namjeravalo pružiti obvezatnu normu u stvari prijelaza i vjerozakonske pripadnosti djece, kakove radi oprečnih nazora i crkvenih propisa kao i radi pomanjkanja zajedničkog priznatog vrhovnog crkvenog poglavarstva među pripadnicima raznih vjeroispovijesti nema i ne može biti. Ti razlozi otpadaju posve glede katolika raznih obreda, jer ovi imaju i zajedničku priznatu vrhovnu crkvenu oblast i zajedničke propise.

Spomenutu odlučnu razliku izmeđju katolika i nekatolika imao je i dosada naš gragi. zakonodavac uvijek pred očima, pa nije tako dispartatne predmete normirao jednim te istim propisom. S pravom možemo stoga uzeti, da toga nije ni u najnovijem svom zakonu (t. j. zak. o vjer. odnosima) učinio.

Novo pravo (t. j. zak. o vjer. odnos.) kao correctorium juris antiqui ima se tumačiti u savezu sa prijašnjim zakonima. Ti su zakoni uvijek posebno normirali prijelaz s jednog kat. obreda na drugi i obrednu pripadnost djece, a opet posebno prijelaz s jedne vjeroispovijesti na drugu i vjerozakonsku pripadnost djece. Zato se bez osobitog razloga ni novi zakon (t. j. zakon o vjer. odnos.) ne smije tumačiti tako, da njegove ustanove vrijede jednako za jedno i drugo (t. j. i za međjuobredne i za međju vjeroispovjedne odnose). Takav pako osobiti razlog ne samo da ne postoji, nego naprotiv sam zakon na protivno upućuje; n. pr. naslov „zakon o vjeroispovijednim odnosima,“ „pripadnici raznih kršćanskih vjeroispovijesti,“ „mješovita ženidba,“ „vjera materina,“ vjeroispovijest očeva,“ „vjerozakonska pripadnost,“ „promjena vjere,“ „druga vjeroispovijest“ i t. d.³⁸⁾

I ugarski zakoni, koji su se razvili i izvili iz istih starijih propisa, iz kojih i naš zakon o vjeroispovjednim odnosima, te koji se (ugarski) zakoni služe istom terminologijom kao i naš zak. o vjer. odnosima, po shvaćanju tamošnje državne vlasti ne normiraju međjuobredne odnose t. j. ne vrijede za prijelaz iz jednog kat. obreda na drugi i za obrednu pripadnost djece.³⁹⁾

³⁸⁾ Vd. §§ 8, 9, 10, 21, 22.

³⁹⁾ Dopis kr. ug. min. bog. i j. nast. upravljen na kr. ug. min. unut. posl. dd. 7. IX. 1898. br. 61.054 (Izbornik p. 41): „Načini međjusobnih pre-

Austrijska državna vlast zastupa glede tamošnjeg interkonfesijalnog zakona od 25. svibnja 1868. protivno stano-

laza kod katolika različitih obreda. U iznesenom pitanju odlučno je to gledište, da katolici različitih obreda kao latinskoga, grčkoga i armenskoga, ne sačinjavaju vjeroispovijest jednu od druge različitu, već su članovi jedne te iste rimo-katoličke crkve. Njihovi vjerski odnosi kao takovih sačinjavaju unutarnji predmet rimo-kat. crkve, normiraju ih odredbe crkvene opće valjanosti, a u našoj domovini još posebno usljed vrhovnog patronatskog prava apoštolskoga kralja izdana najviša odredba 1814. oktobra 4. br. 23.034. 7-ma točka citirane kraljevske odluke izriče, da se prelazi iz jednog obreda na drugi mogu provesti u smislu papinskih odredaba na osnovu suglasja biskupa od koga se odstupa i kome se pristupa. Prema odredbi sv. stolice u navedenoj kralj. odluci i više drugih zgoda opetovano spomenutoj, napose u dekretu kongregacije de Prop. Fide 1838. i u izvaji od 5. IV. 1864. upravljenoj Munkačevskom biskupu, prelaz s latinskoga i grčkoga obreda može se zbiti samo uz papinu dozvolu.“ Okružnica kr. ug. min. unut. posl. dd. 14. II. 1898. br. 13831. (Izbornik p. 40): „U predmetu imatrikulacije djece katoličkih roditelja različitoga obreda . . . Sporazumno sa g. ministrom bog. i j. nast. i g. min. pravosuglja odregjujem slijedeće: pitanje vjeroispovijesti djece rojene od katoličkih roditelja rimskoga i grčkoga obreda, u prošlosti je tako normirano naredbom opstajaloga kr. ug. namj. vijeća — izdanom na osnovu najviše odluke — od 4. X. 1814. br. 23.034, da iz takove ženidbe proiztičuća djeca — bez obzira na spol — slijede uvijek vjeroispovijest očevu. Katolici rimskoga, grčkoga i armenskoga obreda, buduć se razilaze megjusobno u obredu, a ujedinjeni su u vjerskim načelima, pripadaju jednoj istoj crkvi, stoga se ne mogu megjusobno smatrati pripadnicima različitih vjeroispovijesti . . . Zato i nadalje ostaje pravilo, da iz prije spomenute ženidbe rođena djeca, bez obzira na to kada je ženidba sklopljena i bez obzira na spol, slijede katoličku vjeru onoga obreda kojemu pripada otac. Iz čega slijedi samo po sebi, da zaručnici katolici pripadajući različitim obredima, ne mogu oživotvoriti poput zaručnika pripadajućih recipiranim ili zakonom priznatim različitim vjeroispovijestima, u § 1. 2. čl. XXXII. 1894. naznačeno suglasje o vjeroispovijesti djece.“ Odluka kr. ug. min. unut. posl. br. 63.494. ex 1900. središnjem statističkom uredu (Izbornik p. 41): „Ako su nezakonitoga djeteta otac i mati katolici različitih obreda, naravski otac dijete priznaje, vjera novorođenčeta ima se unijeti u maticu — katolička — obreda materina . . . U pitanju vjere djece, potičuće od roditelja katolika različitih obreda, došlo je do izražaja već u okružnici moga predšastnika, izdanoj 14. II. 1898. br. 13.831, da se djeca rođena od roditelja katolika različitih obreda, ne mogu smatrati djecom rođenom od roditelja različitih vjeroispovijesti ili iz t. zv. mješovite ženidbe. Gledom na vjeru takove djece ne može se primijeniti niti sporazumak roditelja niti ona zakonska osnova, da u pomanjkanju sporazumka — djeca slijede vjeru roditelja po spolu; već je u takovom slučaju i nadalje u kreposti ustanova točke 17. N. V. izdana odredba od 4. oktobra 1814. br. 23.034, da djeca katoličkih roditelja različitih obreda bez razlike spola slijede vjeru očevu itd.“

vište,⁴⁰⁾ koje se radi razloga gore navedenih mora označiti posve neispravnim.

Pri saborskoj raspravi o §-u 7. našega zak. o vjer. odnosima zastupao je odjelni prestojnik L. pl. Chavrak i izvjestitelj Dr. G. Avakumović mnijenje, da taj paragraf, a u savezu s njim valjda i ostali, smjeraju i na megjuobredne odnošaje.⁴¹⁾ Razumije se, da njihovo mnijenje ne utječe na smisao donešenog zakona.

Zakon naš o vjeroispovjednim odnosima ne tiče se dakle prijelaza s jednog kat. obreda na drugi, niti se tiče obredne pripadnosti djece, već ostavlja dotadanje pravo nepromijenjeno. Po tom vrijede glede tih predmeta i danas u našem gragjanskom foru crkveni propisi navedeni gore pod I.

⁴⁰⁾ Naredba ministarstva za bog. i nast. od 7. veljače 1870.; rješenje vrh. upr. sudišta od 3. stud. 1898.

⁴¹⁾ Vd. Izbornik p. 24. — Dr. Fr. Herman brani uspješno mnijenje (Glasnik I. c.), koje i mi zastupamo. D. Reba slaže se s nama glede prijelaza s jednog kat. obreda na drugi i glede obredne pripadnosti djece (Izbornik p. 2, 17.), pošto je uvrstio kralj. rješenje od 4. X. 1814., a ispustio §§ 14.—18. i 20.—23. zak. o vjer. odnosima. Uvrstio je doduše §. 7. zak. o vjer. odnos. i gore spomenuto mnijenje G. Avakumovića, nu sigurno tim nije kanio prejudicirati kralj. rješenju. Dr. M. Lanović uvrstio je (Zbirka mat. propisa I. 245—246, 318—220) ustanove zak. o vjer. odnos. i točku 17. kralj. rješenja od 4. X. 1814. (II, 189), dok točke 7-me istog rješenja ne navodi. Volimo uzeti, da mu je točka 7. nehotice ispala, jer samo tako može izbjeći prigovoru, da si je nedosljedan.